

สภาพและแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลำปาง เขต 1

The condition and guideline for development of the 21st century leadership
skills of school administrators under Lampang
primary educational service area office 1

อณัศญา คำตา

Anutsaya Khamta

ธารารัตน์ มาลัยเถาว์

Thararat Malaitao

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao

E-mail: vananutsaya@gmail.com

Received: 2 April 2025; Revised: 11 April 2025; Accepted: 12 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษา 274 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการแก้ปัญหา ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ตามตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แต่ไม่พบความแตกต่างเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะด้านวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา โดยบูรณาการเป็น 4 แนวทาง

หลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: สภาพและแนวทางการพัฒนา, ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aimed to 1) study the status and comparison of leadership skills, 2) study the guidelines for developing leadership skills in the 21st century of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Lampang Area 1, classified by position, work experience, and size of the school. The sample consisted of 274 teachers and school administrators. Data were collected using a questionnaire with an IOC between 0.67-1.00 and a reliability of 0.981. Five experts were interviewed. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation; inferential statistics, including t-test and F-test; and content analysis.

1. The study of the 21st century leadership skills of school administrators under the Office of the Primary Education Service Area 1, Lampang, was at a high level overall. The leadership aspect of vision had the highest average value, followed by teamwork, communication and technology, technology use, and problem-solving, respectively.

2. The comparison of the leadership skills of the 21st century of school administrators under the Office of the Primary Education Service Area 1, Lampang, by position and size of the school, found significant differences at a statistical level of 0.5, but no differences were found when classified by work experience.

3. The guidelines for developing 21st century leadership skills of school administrators included vision skills, teamwork, communication, technology use, and problem-solving, integrated into 4 main approaches: participation of all parties, use of technology in management, development of analytical and creative thinking skills, and creation of a lifelong learning culture.

Keywords: The condition and guideline for development, leadership skill in the 21st, school administrators

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารและกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีในหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น ในยุคศตวรรษที่ 21 หรือยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นคงของประเทศชาติให้พร้อมเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกับสังคมโลก สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของโลก การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อพื้นฐาน โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สถานการณ์ดังกล่าวจึงน่าจะถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยควรตระหนักถึงการเปลี่ยนผ่านของยุคดิจิทัล และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาทักษะความรู้ เพราะประชากรถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการแข่งขันในโลกธุรกรรมสมัยใหม่ ทั้งนี้เพราะโลกสมัยใหม่ได้เปลี่ยนฐานการผลิตจากทรัพยากรทางธรรมชาติไปเป็นประชากรแทน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 แต่ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านของโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีวินัยและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคมยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเป็นการเรียนรู้ ทั้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต เศรษฐกิจ และการประกอบธุรกิจ กฎเกณฑ์ของสังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยผู้เรียนจะต้องมีความรู้อย่างแท้จริง รู้ถึงแก่น ของแต่ละวิชาที่เรียน “รู้ลึก” มีความรู้ที่หลากหลาย “รู้กว้าง” และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต “รู้ไกล” การเรียนรู้ที่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ เรียนรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนสามารถพยากรณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างสมเหตุสมผล แต่การจะพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพได้นั้นจำเป็นจะต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความรู้และความดีควบคู่กันไป สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทุนปัญญาของประเทศ ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ เพราะความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสิทธิภาพการทำงานไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลนั้นมีศักยภาพในการนำทีมงานไปสู่เป้าหมายได้ และผู้นำก็ไม่ใช่มนุษย์ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อคอยออกคำสั่งหรือชี้แนะเพียงอย่างเดียว แต่ถูกตั้งมาเพื่อนำทิศทาง คอยแนะนำ ฝึกคนให้มีคุณภาพ ปัจจุบันใน

องค์กรการทำงานเราไม่ได้ขาดแคลนคนที่นั่งอยู่ตำแหน่งผู้นำ แต่ขาดแคลนคนที่มี “ภาวะผู้นำ” ที่ต้องนำมากกว่า (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2554)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญในยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรที่จะคอยสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของบุคลากรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership Skill) เป็นการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรต้องอาศัยความสามารถและความชำนาญของบุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ได้รับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผล การเป็นผู้นำทีมที่ดี การจูงใจเพื่อบรรลุความสำเร็จ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาตนเองและผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์ และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานของสถานศึกษา เปรียบเสมือนหัวใจหลักที่ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ปฏิบัติตามระเบียบราชการเท่านั้น แต่ต้องแสดงภาวะผู้นำอย่างแท้จริง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงจะสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะภาวะผู้นำที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาและเสริมสร้างในตนเอง ทักษะนี้สะท้อนถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถและความชำนาญในการประยุกต์ใช้ความรู้และกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทักษะที่สำคัญในการปฏิบัติงานและความสามารถในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์เผชิญหน้าได้ ซึ่งทักษะภาวะผู้นำเข้าใจการทำงานของบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องได้รับการพัฒนาทักษะผู้นำที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเตรียมพร้อมในการปฏิรูปการศึกษาในโลกยุคใหม่ การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้ความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เกิดความเข้าใจและมีพฤติกรรมการบริหารงานที่สร้างความประทับใจให้กับทีม โดยมีกระบวนการพัฒนา คือ การอบรมสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากความสำคัญของทักษะภาวะผู้นำดังกล่าว ยังพบว่า ถ้าหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาที่หลากหลายย่อมสามารถนำพาองค์กรเข้าสู่โลกอนาคตได้ สร้างความเท่าเทียมของการศึกษาไทยกับนานาประเทศทั่วโลก แต่ในบริบทของการศึกษาไทยยังมีข้อจำกัด นั่นคือประสิทธิผลของผู้เรียน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรคุณภาพ

นักเรียนมีความเป็นเลิศและมีความสุข โดยขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้มาตรฐานการศึกษา ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีพันธกิจในการส่งเสริมการศึกษาที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของผู้เรียน พัฒนาสมรรถนะให้เหมาะสมกับศักยภาพ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1, 2567)

จากการเปลี่ยนแปลงทางของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบและแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและได้ตามมาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมี 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 มีจำนวนสถานศึกษา 84 แห่ง มีจำนวนข้าราชการครูทั้งหมด 875 คน และจำนวนผู้บริหารทั้งหมด 71 คน รวมจำนวนทั้งหมด 946 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 และทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 274 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน

(Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน คือ 1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา สำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Rensis Likert, (1967) มีความหมายและค่าน้ำหนัก ดังนี้

5 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามระเบียบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยเสนอคำร้องขอต่อวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ให้ออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ถึงข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม จำนวน 274 ชุด โดยวิธีการส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google form) พร้อมแนบ QR Cord ผ่านหนังสือส่งภายนอก ทางระบบการสื่อสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) ของสถานศึกษาภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ได้กำหนดผู้ตอบแบบสอบถามคือ ข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 และมีการนัดการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายในระยะเวลา 15 วัน

3) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ตอบกลับมาในรูปแบบของ Google Sheet โดยแทนที่คำตอบของข้อมูลเป็นตัวเลขไปสู่การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืนมาของ Google Sheet โดยแทนที่คำตอบของข้อมูลเป็นตัวเลขเพื่อเชื่อมโยงไปยังการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่า ร้อยละ (Percentage) จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นของข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษาที่มี ต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าความเฉลี่ยความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำใน ศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ของเบส (John W. Best, 1993) โดยแปลความหมาย ดังต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารสถานศึกษา มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารสถานศึกษา ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์การ บริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน และประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในประเด็นของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง 5 ด้าน ตามขอบข่ายทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษา 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และ 5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการ แก้ปัญหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปขอความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ และติดต่อนัดหมายกับ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2567 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม

ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ	อันดับ
1. ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์	4.25	0.66	มาก	1
2. ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม	4.23	0.66	มาก	2
3. ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร	4.23	0.65	มาก	2
4. ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี	4.23	0.67	มาก	2
5. ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา	4.23	0.68	มาก	2
รวม	4.23	0.64	มาก	-

จากตาราง 1 พบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ กล่าวคือ ทักษะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ เป็นทักษะผู้นำสูงสุดในอันดับแรกของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 รองลงมาอีก 4 ด้าน กล่าวคือ ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่ง ข้าราชการครูกับผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะผู้นำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารสถานศึกษามีระดับทักษะภาวะผู้นำสูงกว่าข้าราชการครู

2.2) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทักษะผู้นำไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อทดสอบที่ระดับ 0.05

2.3) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ผู้ที่มาจากสถานศึกษาขนาดต่างกัน มี

ทักษะผู้นำต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน สรุปได้ 5 ทักษะ บูรณาการเป็น 4 แนวทางการพัฒนา ดังนี้

ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

1) ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร และการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การมอบหมายงานตามความถนัด และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ

3) ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง การปรับปรุงแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสาร

4) ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี มุ่งพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยี การบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัล

5) ทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา เน้นการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล และการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 สามารถบูรณาการเป็น 4 แนวทางหลัก ได้แก่

1) การเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความเป็นเจ้าภาพร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ

2) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการและสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการเรียนรู้

3) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการใช้เครื่องมือวิเคราะห์และการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน

4) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์กร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของบุคลากรและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพและเปรียบเทียบสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า

1.1 การศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความสามารถในการปรับตัวและนำองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Fiedler (1967) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ เช่น การใช้การสั่งการในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือการให้คำแนะนำและสนับสนุนในสถานการณ์ที่ทีมมีประสบการณ์และความสามารถเพียงพอ และงานวิจัยของ นฤมล คูหาแก้ว (2563) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ซึ่งมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ผลการวิจัยทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสาร ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการแก้ปัญหา ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำให้ความสำคัญในการผลักดันให้วิสัยทัศน์มีการนำไปปฏิบัติขยายแนวคิดสู่บริบทโลกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาเห็นความสำคัญของโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำ ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้นำที่มุ่งสอนอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ในยุคโลกาภิวัตน์และความสามารถในการดำเนินอื่น ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม เพื่อการก้าวเข้าสู่ผู้นำในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Avolio (1994) กล่าวว่าความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ที่น่าดึงดูดใจและสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกในองค์กรเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลง และมีคุณสมบัติในการสร้างความไว้วางใจ สนับสนุนและการพัฒนาศักยภาพของทีมเพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Watson (2000) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของผู้นำในภาคเอกชน ประเทศแคนาดา

1.2 การเปรียบเทียบสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

1.2.1 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันไปตามบริบท เช่น ประสบการณ์ การศึกษา หรือวัฒนธรรมองค์กร อาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางความคิดเห็น และนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกันอาจกำหนดกรอบการทำงานของผู้นำในแต่ละตำแหน่งไม่เหมือนกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Heifetz and Linsky (2002) กล่าวว่าภาวะผู้นำการปรับตัวที่เน้นการสังเกตอย่างละเอียด การตีความข้อมูลอย่างลึกซึ้ง และการออกแบบงานที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ความผันผวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผ่องพรรณ พลราช (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าแตกต่างกัน

1.2.2 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการพัฒนาทักษะที่เท่าเทียม หากผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีระบบการพัฒนาคูลากรที่เข้มแข็ง เช่น การฝึกอบรมต่อเนื่อง อาจทำให้ผู้บริหารมีทักษะใกล้เคียงกันแม้มีประสบการณ์ต่างกัน วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและแบ่งปันความรู้ อาจลดช่องว่างระหว่างผู้มีประสบการณ์มากและน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ Northouse (2019) กล่าวว่าวิเคราะห์สถานการณ์ตามประสบการณ์การทำงาน การสร้างบรรยากาศการทำงาน และการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อจัดการกับความท้าทายทั้งเชิงเทคนิคและการปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม ไม่สอดคล้องกับ นฤมล คูหาแก้ว (2563) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามสถานภาพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2.3 เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความซับซ้อนของการบริหารจัดการ เช่น สถานศึกษาขนาดใหญ่มีโครงสร้างซับซ้อน จำนวนบุคลากรและนักเรียนมากกว่า ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะการจัดการที่สูงขึ้น เช่น การตัดสินใจภายใต้ความหลากหลาย การประสานงานหลายฝ่าย ทรัพยากรและข้อจำกัด เช่น สถานศึกษาขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทำให้ผู้บริหารต้องใช้ทักษะภาวะผู้นำแบบปรับตัว (Adaptive Leadership) มากกว่า ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่อาจเน้นทักษะเชิงกลยุทธ์ บริบททางสังคมและภูมิศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Heifetz and Linsky (2002) กล่าวว่าภาวะผู้นำแบบปรับตัวเริ่มต้นจากการสังเกต สู่การตีความ และการออกแบบงานเพื่อบริหารจัดการสถานการณ์ความผันผวนต่างๆ สอดคล้องกับ ผ่องพรรณ พลราช (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่เน้นการพัฒนาทักษะในหลากหลายมิติอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะในด้าน วิสัยทัศน์, การทำงานเป็นทีม, การสื่อสาร, การใช้เทคโนโลยี, และ การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สอดคล้องกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบททางการศึกษาในยุคปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาแต่ละทักษะมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass and Avolio, ภาวะผู้นำแบบปรับตัว (Adaptive Leadership) ของ Heifetz and Linsky, ตลอดจนแนวคิดการเรียนรู้ขององค์กรตาม Senge ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและมีระบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และบริบททางการศึกษาในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะทั้ง 5 ด้านโดยผสมผสานแนวทางได้ 4 แนวทางดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะทั้ง 5 ด้าน (ทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ทักษะภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ทักษะภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี และทักษะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหา) ด้วยการผสมผสานเป็นแนวทาง 4 ประการ ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ดังนี้

1) เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความเป็นเจ้าภาพร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนงาน และตัดสินใจร่วมกัน

2) ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการและสื่อสาร ได้แก่ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน สื่อสารกับผู้เกี่ยวข้อง และจัดการการเรียนรู้

3) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน

4) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในองค์กร เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยี และการปรับตัวต่อแนวโน้มการศึกษาใหม่

สรุป

ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์และการทำงานเป็นทีม มีความแตกต่างตามตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่แตกต่างตามประสบการณ์การทำงาน และเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำผ่านการมีส่วนร่วม เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ทักษะภาวะผู้นำในด้านการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่เท่ากัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานและการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการสื่อสารต้องใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ด้านเทคโนโลยีต้องนำดิจิทัลมาสนับสนุนการจัดการศึกษา และด้านการแก้ปัญหาต้องฝึกคิดเชิงวิพากษ์เพื่อรับมือกับความท้าทายอย่างสร้างสรรค์

3) แนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวและ
บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในยุคปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามผลการนำแนวทางพัฒนาทักษะไปใช้จริง และประเมิน
ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2) ควรทำการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็น "ประสบการณ์การทำงาน" เนื่องจากผลวิจัยพบว่าไม่มี
ความแตกต่าง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล
สงคราม.
- ผ่องพรรณ พลราช. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2554). การจัดการหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. มูลินิสสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567.
ลำปาง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร:
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through
transformational leadership. SAGE Publications.
- Fiedler, F.E. (1967). Theory of Leadership Effectiveness. New York : McGraw-Hill.
- John W. Best. (1970). Research in Education. 3 rd th. New Jersey : Prentice – Hall Inc. (1970).
Research in Education. Boston MA: Allyn and Bacon.
- Heifetz, R. A., & Linsky, M. (2002). Leadership on the line: Staying alive through the dangers
of leading. Harvard Business Review Press.
- Krejcie, R.V., & Morgan D.W. (1970). Determining sample size for research activities. Education
and Psychology Measurement. 30 (3), 607-608.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. Attitude Theory and
Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Northouse, P. G. (2019). Leadership: Theory and practice (8th ed.). SAGE Publications. DOI:
10.4135/9781544350890.
- Watson, T.R. (2000). Way of Learning English: What Every Learner Needs To Know About
Strategies. Bangkok: Department of Applied Linguistics School of Liberal Arts, King
Mongkut' University of Technology Thonburi.